

WOLONTARIAT – DEFINICJA, TYPY, READAPTACJA SPOŁECZNA

SEWERYN LESZCZYŃSKI
seweryn.leszczynski@gmail.com

WSTĘP

Artykuł prezentuje problematykę wolontariatu, skupiając się na znaczeniu etymologicznym terminu, jego podstawowych typach oraz wskazując jedną z form wykorzystania go w celach resocjalizacji. Treść podzielona została na trzy zasadnicze części, którym odpowiadają problemy: terminologia, typy i rodzaje wolontariatu oraz sposób organizowania wolontariatu osobom poddanym dozorowi kuratorskiemu.

Celem artykułu jest ukazanie różnorodności działań wolontarystycznych i zaprezentowanie aplikacji tej formy pracy do celów readaptacyjnych i resocjalizacyjnych. Kwestie te zostaną ukazane pod kątem prawnym i organizacyjnym, co zostanie poparte literaturą i ustawami. Część poświęcona sposobom organizowania wolontariatu osobom poddanym dozorowi kuratorskiemu jest autorską próbą zaprojektowania takich działań wolontarystycznych, w których osoby poddane dozorowi kuratorskiemu będą mogły wykazać się jako czynni uczestnicy, nie zaś wyłącznie jako bierni odbiorcy procesu readaptacyjnego.

Artykuł nie ogranicza się do możliwie całościowego ukazania wszelkich form wolontariatu i sposobów wykorzystania go, ale prezentuje jedną z możliwości aplikacji wolontariatu, która być może będzie miała jeszcze swoje odłony.

POJĘCIE WOLONTARIATU

Źródła słowa wolontariat należy upatrywać w tradycji łacińskiej. *Voluntas* tłumaczy się jako dobrowolność albo dobrą wolę. Wolontariat oznacza zatem pracę podejmowaną z dobrej woli, której nie musi się podejmować każdy. Definicja ta podkreśla szacunek do wolności jednostki, jej samostanowienia, twórczości i aktywności¹. *Ustawa z dn. 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie* w art.3. ust.1 definiuje działalność pożytku publicznego jako „działalność społecznie użyteczną, prowadzoną przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych”. Obejmuje ona m.in. „aktywność na rzecz integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, promocję i organizację wolontariatu a także przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym”. Organizacjami pozarządowymi realizującymi działania w sferze zadań publicznych określa się takie, które nie stanowią jednostek sektora finansów publicznych oraz nie działają w celu osiągnięcia zysku. Należą do nich organizacje pozarządowe, kościelne, organy administracji publicznej oraz jednostki podległe tym organom lub przez nie nadzorowane. W ramach zadań publicznych mogą działać ponadto spółdzielnie socjalne, spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością a nadto kluby sportowe (art. 3, ust. 2 i 3). Te ostatnie zostały włączone do zadań publicznych wraz z ostatnią nowelizacją ustawy. Wolontariusza w art. 2 ust. 3 tej ustawy określa się jako „osobę fizyczną, która ochotniczo i bez wynagrodzenia wykonuje świadczenia na zasadach określonych w ustawie”². Inne regulacje prawne dotyczące wolontariatu zawiera rozporządzenie Ministra

¹ <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3997784>, 28.04.2012.

² <http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20030960873>, 07.01.2011, s. 1.

Edukacji Narodowej i Sportu, określające warunki angażowania wolontariuszy w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych, w tym poradniach psychologicznych oraz Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej, określające warunki angażowania wolontariuszy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych³. Z kolei Centrum Wolontariatu określa wolontariat jako bezpłatną, dobrowolną i świadomą działalność na rzecz innych, wykraczającą poza więzy rodzinno-koleżeńsko-przyjacielskie⁴.

Według J. Grabias, wolontariat jest dziś „formą budowania świadomego i otwartego społeczeństwa w zakresie przeciwdziałania wszelkim negatywnym zjawiskom społecznym”, zatem jest to działalność o charakterze profilaktycznym⁵. W ten sposób autorka nawiązuje do idei społeczeństwa otwartego upatrując w wolontariacie współczesne panaceum pozwalające zaspokoić m.in. potrzeby socjalne. Jednocześnie nie wskazuje środków i metod do osiągnięcia takiego poziomu społeczeństwa.

Inna autorka, D. Moroń, zdefiniowała pojęcie wolontariatu w szerokim ujęciu. Według niej, do wolontariatu można zaliczyć:

- „wolontariat w rozumieniu ustawowym,
- wolontariat w sektorze prywatnym,
- tzw. wolontariat pracowniczy,
- aktywność członków organizacji,
- pracę społeczną asystentów,
- pracę społeczną bez pośrednictwa instytucjonalnego”⁶.

Typologia ta definiuje wolontariat biorąc pod uwagę formę działań i określone osoby potrzebne do tego typu pracy. Jednak brakuje ściślejszego zdefiniowania celów wolontariatu i jasnego określenia podmiotów, do których skierowane są działania.

Za Konopnicką J. Grabias określa wolontariat również jako „metodę interwencji probacyjnej czy rehabilitacji społecznej stosowanej wobec ludzi niedostosowanych społecznie, którzy weszli w konflikt z prawem czy w rażący sposób naruszyli normy społeczne”⁷. Definicja ta w sposób jasny precyzuje podmioty będące beneficjentami pracy wolontarystycznej, jednakże nie określa, czy mają być oni czynnymi czy biernymi członkami tej metody.

Powyższe ustalenia terminologiczne określają cechy charakterystyczne wolontariatu. Tradycyjnie, była to praca bez wynagrodzenia, w celu zdobycia doświadczenia zawodowego. Dziś, nieodpłatny staż czy praktyka, może nie oznaczać pracy wolontarystycznej, ponieważ jest to forma przygotowania do pracy w danej firmie, często w pełnym wymiarze godzin, według zasad tam panujących. Ponadto, wiąże się z podjęciem pracy zarobkowej w tejże firmie. Istnieje również pojęcie wolontariatu pracowniczego, jest to jednak praca osób zatrudnionych, którzy po godzinach pracy, dobrowolnie podejmują dodatkowe zadania dla dobra wspólnego.

Obecnie podkreśla się takie charakterystyczne cechy wolontariatu, jak nieodpłatność i dobrowolność. Wolontariuszom przysługuje jednak zwrot nakładów pracy, co jest formą pomocy dla wolontariusza, zwłaszcza z zagranicy. Wolontariusz otrzymuje wsparcie finansowe dla zaspokojenia elementarnych potrzeb, utrzymania miejsca pobytu, zakupu pożywienia. Może

³ http://www.wolontariat.slaskiengo.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=25, 28.04.2012.

⁴ <http://www.wolontariat.org.pl/strona.php?p=92>, 28.04.2012.

⁵ J. Grabias, *Wolontariat – praca społeczna alternatywą dla kary pozbawienia wolności*, [w:] F. Kozaczuk (red), *Optymalizacja oddziaływań resocjalizacyjnych w Polsce i w niektórych krajach europejskich*, Rzeszów 2006, s. 211.

⁶ D. Moroń, *Wolontariat w trzecim sektorze. Prawo i praktyka*, Wrocław 2009, s. 38.

⁷ J. Grabias, *Wolontariat – praca...*, dz. cyt., s. 211.

otrzymać zwrot kosztów podróży do miejsca pracy wolontarystycznej. Wszelkie działania i planowanie wydatków wiąże się ściśle z podejmowaną pracą.

Wolontariat wykracza poza ramy rodzinno-koleżeńskie, dlatego nie nazwiemy pracą wolontarystyczną pomocy uboższym członkom własnej rodziny. Sąsiedzka pomoc na odbudowę domu, który ucierpiał wskutek powodzi lub tornada nie będzie wolontariatem w ujęciu instytucjonalnym. Zgodnie z definicją ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, nie wyklucza się działalności pozainstytucjonalnej, jednak praca w innych podmiotach niż określone w ustawie nie będzie nazwana wolontariatem⁸. Członkowie organizacji pozarządowych, fundacji czy stowarzyszeń pracują dobrowolnie i nieodpłatnie, jednak działają oni na zasadzie partnerstwa, jako członkowie płacący składkę i niepodpisujący umowy o wolontariat, a więc niepodlegający pod ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Także charakter ich pracy, zdobywanie środków dla najuboższych, zbiórka pieniędzy dla niepełnosprawnych czy w celu remontu świetlicy dla dzieci, może budzić kontrowersje teoretyczne. Wolontariat bowiem jest działalnością bezinteresowną, dlatego ustalenie klarownej granicy pomiędzy tą pracą a pracą członków stowarzyszenia, za którą także nie otrzymują wynagrodzenia nastęcza trudności.

TYPY WOLONTARIATU

Ze względu na różne kryteria, istnieje kilka klasyfikacji pracy wolontarystycznej. Można podzielić ją uwzględniając liczbę osób, wtedy mówimy o wolontariacie indywidualnym i grupowym. Do danego projektu wysyła się jedną osobę, ponieważ posiada ona odpowiednie kwalifikacje, które nie wymagają zaangażowania większej liczby osób. Zadania grupowe determinują większy nakład pracy, podział ról, współpracę i koordynację poszczególnych członków. Innym kryterium jest miejsce odbywania wolontariatu. Mamy tu do czynienia z pracą w środowisku lokalnym, na szczeblu krajowym oraz wolontariat zagraniczny, zwany także europejskim. Środowisko lokalne stanowi miejsce zamieszkania wolontariusza, ale nie musi on odbywać wolontariatu wyłącznie w jednej miejscowości. Do zadań, które wymagają form przypominających zinstytucjonalizowane firmy drugiego sektora, określa się szczegółowo cel oraz zakres kompetencji danej działalności. Szczebel krajowy koordynują najczęściej organizacje posiadające swoje oddziały w kilku miastach. Wolontariat europejski organizowany jest obecnie przez jedną z instytucji Unii Europejskiej w ramach programu *Młodzież w działaniu*. Obejmuje on państwa Europy, jak i kraje spoza Starego Kontynentu. Ponadto wyróżniamy kryteria ze względu na okres pracy wolontariusza, krótkoterminowy albo długoterminowy lub specyfikę wolontariatu. W przypadku tego ostatniego możemy mówić o wolontariacie w szkole, w szpitalu, w domach pomocy społecznej, administracji publicznej a także wolontariacie pracowniczym i studenckim. Wolontariatem krótkoterminowym może być ogólnopolska akcja Szlachetna Paczka, wolontariatem długoterminowym, trwającym nawet 12 miesięcy⁹, jest Wolontariat Europejski, który zyskuje coraz większą aprobatę w naszym kraju.

Rozwój usług za pośrednictwem internetu pociągnął za sobą wykreowanie nowych form społeczności, zwanej cybernetyczną. Jej struktury tworzą osoby posługujące się na co dzień narzędziami typu: komunikatory internetowe, fora i portale społecznościowe, panele dyskusyjne, wirtualne słowniki i encyklopedie. Za pośrednictwem internetu tworzy się grupy społeczne działające na rzecz innych ludzi, udzielając różnorodnego wsparcia, przede wszystkim informa-

⁸ <http://prawo.legeo.pl/prawo/ustawa-z-dnia-24-kwietnia-2003-r-o-dzialalnosci-pozytku-publicznego-i-o-wolontariacie/>, 28.04.2012.

⁹ http://www.mlodziej.org.pl/sites/mlodziej.org.pl/files/page/661/przewodnik_po_programie_2012_polski_28.03.2012.pdf, 28.04.2012. s. 64.

cyjnego. Działania te mogą przybierać formę pomocy bezpośredniej, jak i pośredniej. Na bazie tego typu funkcjonowania teleinformatycznych form udzielania wsparcia, powstał projekt e-wolontariatu. Projekt zakłada m.in. znalezienie osób chcących pracować przy nowoczesnych technologiach, które mają wspomóc działalność instytucji trzeciego sektora¹⁰. W literaturze funkcjonuje jeszcze wiele klasyfikacji rodzajów wolontariatu. Jedną z nich jest podział według D. Moroń. Autorka wyróżnia następujące rodzaje wolontariatu:

- „wolontariat stały – społecznik w sposób stały, długookresowy współpracuje z daną organizacją lub instytucją i regularnie wykonuje prace na jej rzecz,
- wolontariat akcyjny – ochotnicy są zatrudniani przy jednorazowej lub cyklicznej akcji,
- wolontariat zagraniczny – praca zagranicą, w ramach międzynarodowych wymian wolontariuszy bądź międzynarodowych projektów wolontarystycznych (workcamps czy misje)”¹¹. Wymienia się dwa typy, pracę krótkoterminową i długoterminową.
- „praktyki i staże – gdy są dobrowolnie podejmowane i nieodpłatne, można je również uznać za wolontariat w szerokim rozumieniu tego słowa”¹².

Autorka podaje jeszcze jedno rozróżnienie. Mówi o wolontariacie świadczonym za pośrednictwem danej organizacji oraz świadczonym poprzez programy wolontarystyczne, akcje i misje. Wolontariat w organizacji jest formą pracy, w której nie tworzy się zadań specjalnie dla wolontariuszy, ponieważ pracują oni w ramach struktury, do której wchodzi. Wolontariat akcyjny i misje tworzy się z myślą o wolontariuszu, określa się indywidualny projekt. Akcje, jako zaplanowane działania, polegają na wykonywaniu określonych zadań, zwykle w krótkim terminie. Mianem misji określa się działalność duchowną, społeczną i edukacyjną prowadzoną najczęściej przez osoby duchowne w dalekich krajach. W ramach misji wysyła się także osoby świeckie w celu wykonania zaplanowanej akcji, wyróżnia się wtedy misje badawcze, polityczne i humanitarne¹³.

Najszerze pole działań prezentuje *Ustawa z dn. 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*¹⁴, która wymienia szczegółowe zadania realizowane przez organizacje pożytku publicznego w sferze zadań publicznych. Za ich pośrednictwem można podjąć pracę wolontarystyczną w następujących obszarach:

Pracy społecznej (pomoc rodzinom w trudnej sytuacji, działalność na rzecz integracji i re-integracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, działalność charytatywna);

1. Tradycji narodowej (w tym ochrony dziedzictwa narodowego) i działalności na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych oraz języka regionalnego;
2. Ochrony zdrowia i działalności na rzecz osób niepełnosprawnych oraz wspierania i upowszechniania kultury fizycznej i sportu;
3. Działalności wspomagającej rozwój gospodarczy, w tym rozwój przedsiębiorczości;
4. Nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania oraz wypoczynku dzieci i młodzieży;
5. Ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego, turystyki i krajoznawstwa;

¹⁰ http://e-wolontariat.pl/oferty/lista/ogloszenia/spoleczenstwo_obywatelskie/ogloszenie/desc/0/, 28.12.2012.

¹¹ D. Moroń, *Wolontariat...*, dz. cyt., s. 44 – 45.

¹² Tamże.

¹³ Tamże, s. 47.

¹⁴ <http://isip.sejm.gov.pl> ..., dz. cyt., s. 2 – 3.

6. Porządku i bezpieczeństwa publicznego i obronności państwa i działalności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej;
7. Upowszechniania i ochrony wolności i praw człowieka oraz swobód obywatelskich (w tym także działań wspomagających rozwój demokracji i działalności na rzecz równych praw kobiet i mężczyzn);
8. Ratownictwa i ochrony ludności oraz pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w kraju i zagranicą;
9. Działalności na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwami;
10. Działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym;
11. Działalności na rzecz organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3, w zakresie określonym w pkt. 1 - 32.

W praktyce, obszary działań wolontariusza pokrywają się i nie istnieje zdefiniowany ustawowo zakres działań w ramach danego wolontariatu. Wolontariusz może więc podjąć pracę w organizacji na rzecz edukacji jednocześnie pełniąc funkcje administracyjne. Może to być działalność na szczeblu lokalnym, jak i krajowym. Na potrzeby niniejszej pracy, chciałbym podkreślić rolę wolontariatu w nabywaniu pożądaných postaw przez osoby niedostosowane społecznie, które mogłyby same podjąć pracę wolontarystyczną. Osoby, u których dokonał się proces readaptacji społecznej, stanowią grupę, która nierzadko przejmuje obowiązki etatowych pracowników stowarzyszeń społecznych czy fundacji oraz organizacji non-profit, w których pracuje się na rzecz pomocy osobom niedostosowanym społecznie. Osoby, którym udało się wyjść w swoim życiu na prostą najlepiej znają sytuację tych, którzy wciąż nie potrafią poradzić sobie ze swoimi problemami. O owych siłach społecznych mówi O. Czerniawska, która podkreśla rolę autentycznego przykładu przemiany w życiu osób powracających do społeczeństwa. „Oni stają się przygotowanymi liderami grup – animatorami – byli narkomani, byli alkoholicy”¹⁵. Autorka widzi potrzebę wskazywania optymalnego przykładu osobom niedostosowanym społecznie, którym mogłyby być ktoś, kto sam przeszedł proces readaptacji społecznej. Zdanie to niech stanowi wstęp do ostatniej części artykułu poświęconej realizacji tego typu działania i próbie nakreślenia zarysu jego przebiegu.

SPOSOBY ORGANIZOWANIA WOLONTARIATU OSOBOM PODDANYM DOZOROWI KURATORSKIEMU – PROJEKT AUTORSKI

Proces organizowania wolontariatu określa tryb i funkcje poszczególnych członków danej struktury, w którą zostaje wdrożony wolontariusz. Proces ten składa się z trzech zasadniczych elementów. Pierwszym z nich jest osoba fizyczna albo prawna, która chce pełnić funkcje wolontariusza. Musi ona posiadać odpowiednie kompetencje, ponadto musi spełniać kryteria określone w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Drugim czynnikiem jest instytucja albo osoba, która będzie pełnić rolę pomocy w początkowej fazie wolontariatu oraz będzie koordynować jego działalność. Optymalnym rozwiązaniem jest, aby znała ona miejsce przyszłej pracy wolontariusza, umiała wskazać na zagrożenia związane ze specyfiką danej aktywności oraz posiadała odpowiednią wiedzę i umiejętności w pracy z drugim człowiekiem. Podczas całego procesu będzie prowadziła wolontariusza i wskazywała drogę działania. Musi ona także współpracować z kuratorem, który sprawuje dozór nad tą osobą oraz w miarę potrze-

¹⁵ O. Czerniawska, *Przygotowanie do wolontariatu jako zapomniany obszar w polskiej oświacie dorosłych*, „Edukacja Dorosłych” 2000, nr 1, s. 11.

by udostępniać jej wszelkie informacje o jej działaniach. Kurator ma prawo kontrolować osobiście podopiecznego, ponadto może zapoznać się z dokumentami potrzebnymi do pracy wolontarystycznej. Trzeci komponent stanowi osoba lub grupa osób, do której skierowany jest proces wolontariatu. Mogą to być instytucje pożytku publicznego, osoby chore, bezdomne i niepełnosprawne, ale także instytucje związane z sektorem prywatnym jak i państwowym. Określenie wzajemnych relacji tych trzech czynników stanowi o procesie zorganizowania wolontariatu, jest gwarancją skuteczności i optymalizacji działań podejmowanych w jej ramach. Ukształtowanie schematu działania odbywa się na drodze określenia zakresu współpracy, metod i form wolontariatu oraz sposobu dojścia do wspólnego celu. Poszczególne etapy organizowania pracy wolontariusza można ująć w następujących punktach:

1. Określenie osoby odpowiedzialnej za kontakt z wolontariuszem.
2. Określenie zakresu obowiązków wolontariusza.
3. Przygotowanie stanowiska pracy dla wolontariusza.
4. Monitoring działań wolontariusza przez koordynatora.

Poszczególne etapy zawierają szereg działań i wymagają zaangażowania zarówno opiekuna wolontariusza, jak i jego samego.

W celu optymalizacji komunikacji wolontariusza z daną jednostką, oferującą pracę wolontarystyczną, powołany może zostać opiekun. Pełni on rolę pośrednika pomiędzy wolontariuszem a podmiotami, podejmującymi się zatrudnić taką osobę czy grupę osób. Jest koordynatorem działań, sprawuje nadzór nad ich prawidłowym wykonaniem. Osoba ta powinna znać charakter i warunki pracy wolontariusza, często jest to pracownik danego sektora lub działu organizującego wolontariat. Opiekun powinien zapewnić wolontariuszowi niezbędne środki do pracy, przedstawić zakres jego obowiązków i działań. Ze względu na spektrum i specyfikę pracy danego wolontariusza oraz liczbę osób wykonujących te same prace, może zostać powołanych kilku opiekunów, którzy będą pracować wspólnie. Ważne, aby osoba chcąca zostać wolontariuszem na pierwszym spotkaniu miała kontakt z koordynatorem, poznała go i przedstawiła swoją wizję działalności. Labilność w ramach zakresu i form współpracy regulują wewnętrzne przepisy i normy obowiązujące w danym miejscu, jak również charakter wolontariatu, typu wolontariat zagraniczny, związany z sektorem usług czy wolontariat w szpitalu. Koordynator musi także współpracować z kuratorem pełniącym nadzór nad daną osobą i jest zobligowany do składania raportu z jej działalności.

Gdy zostanie podjęta decyzja o rozpoczęciu pracy przez wolontariusza, koordynator powinien przedstawić mu zakres obowiązków związanych z wolontariatem. Ważne, aby przedstawił schemat działania pozostałych podmiotów, pracujących w danym miejscu, o ile takie występują, oraz wskazał zależności i kwalifikacje poszczególnych członków, pracujących w tym miejscu. Wolontariusz powinien poznać ponadto swoje prawa i przywileje, które mu przysługują, takie jak zwrot kosztów dojazdu, czy zakupu niezbędnych produktów lub narzędzi. Osoba czy osoby podejmujące wolontariat mogą zapoznać się z podstawową dokumentacją regulującą charakter i tryb pracy, a jeśli to konieczne, powinny zostać poinformowane o obowiązkowych badaniach czy szczepieniach. Te ostatnie wymagania są niezbędne do pracy w szpitalach, hospicjach, a także są obligatoryjne dla chcących wyjechać na Salezjański Wolontariat Misyjny do krajów Afryki czy innego kontynentu.

W wielu przypadkach wymagane jest uprzednie przygotowanie stanowiska pracy dla wolontariusza. Jeśli to konieczne, należy zapewnić mu odpowiednie pomieszczenie, narzędzia, sprzęt czy wreszcie poinformować beneficjentów o przybyciu wolontariusza (np. podczas akcji Szlachetna Paczka czy wolontariacie typu kurator społeczny). Wolontariusz powinien zapoznać się z miejscem i warunkami swojej pracy, jak również umieć określać warunki niezbędne do

zmiany środowiska, w którym pracuje. Niektóre typy wolontariatu wymagają gotowości do długich podróży, dlatego wolontariusz powinien zostać poinformowany o takiej możliwości wykonania danego zadania.

Podczas całego okresu trwania działalności wolontariatu, opiekun i koordynator, które to funkcje może pełnić jedna lub więcej osób, powinni sprawować kontrolę nad pracą wolontariusza. Mogą to robić bezpośrednio, jak i za pośrednictwem swoich przedstawicieli czy osób pełniących podobne funkcje w miejscu wykonywania usług wolontariatu, np. w obcym państwie. Koordynator albo osoby mu podlegające, wydelegowane do pełnienia funkcji pomocniczych, powinny dbać o prawidłowy przebieg wolontariatu, zapewnienie odpowiednich narzędzi, w tym i informacji o zagrożeniach czy szansach, które mogą pojawić się w toku wolontariatu. Monitoring nie powinien kępować wolontariusza, wręcz przeciwnie: powinien uczyć, jak twórczo rozwiązywać problemy, dążyć do samorozwoju i optymalizacji warunków pracy. Koordynator powinien także reagować podczas sytuacji nieaprobowanych oraz, jeśli to konieczne, informować o możliwości wcześniejszego zakończenia wolontariatu. Istotną rolę odgrywają wzmocnienia pozytywne. Dla osób opuszczających zakład karny, chcących się rozwijać ważne jest, żeby praca w charakterze wolontariusza była sposobem na wzbogacenie swojej osobowości, rozwijania kompetencji społecznych, nigdy zaś nie może przerodzić się w ideę pracy socjalnej, która nie gwarantuje rozwoju. Dla byłych więźniów jest to główny motyw podjęcia dodatkowej pracy, za którą pozornie nic się nie otrzymuje.

Podsumowując, można powiedzieć, że powyższy schemat wykorzystania wolontariatu w celach readaptacyjnych, stara się ujmować wolontariat jako na szerokie spektrum działań, nie ograniczające się do jednej metody, ale czerpiące inspirację z różnych form i dziedzin życia. Jednocześnie zachowuje ramy instytucjonalne i poddaje się etosowi wymagającemu dostosowania do społecznych norm. Różnorodność i typologia definicji wolontariatu pozwala mieć nadzieję na coraz szerszą aplikację pracy tego typu w celach, które powinny wykraczać poza utarte schematy myślowe. Otwartość staje się wyzwaniem i zadaniem, do którego wszyscy zainteresowani powinni się przygotować.

ZAKOŃCZENIE

Przechodząc do wskazania kilku zdań podsumowujących, należy zaznaczyć, że artykuł nie skupia się na jednym problemie. Jego zadaniem było zaprezentowanie wielości dróg działania w ramach wolontariatu, zaś jego ostatnia część stanowi jedną z możliwości dojścia do końca tejże drogi. Brak jednoznacznie położonych akcentów uwypukla złożoność problematyki, która coraz bardziej staje się widoczna w polskiej teorii i praktyce. Uwidacznia się konieczność jasnego określenia czym jest wolontariat i jakie mogą być sposoby jego organizowania. Readaptacja, którą regulują odpowiednie przepisy i zwyczaj, może stać się polem działania pracy wolontariatu, zaś praca wolontariatu może stać się odpowiedzią na problemy naszego społeczeństwa. Zarówno jeden, jak i drugi proces, może być celem i drogą, artykuł ten wskazał tylko na jedną z możliwości: osiągnięcie optymalnego poziomu readaptacji poprzez pracę wolontariatu.

BIBLIOGRAFIA

- Czerniawska O., *Przygotowanie do wolontariatu jako zapomniany obszar w polskiej oświacie dorosłych*, „Edukacja Dorosłych” 2000, nr 1.
- Grabias J., *Wolontariat – praca społeczna alternatywa dla kary pozbawienia wolności*, [w:] Kozaczuk F. (red), *Optymalizacja oddziaływań resocjalizacyjnych w Polsce i w niektórych krajach europejskich*, Rzeszów 2006.
- Kozaczuk F., *Optymalizacja oddziaływań resocjalizacyjnych w Polsce i w niektórych krajach europejskich*, Rzeszów 2006.
- Moroń D., *Wolontariat w trzecim sektorze. Prawo i praktyka*, Wrocław 2009.

NETOGRAFIA

<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo.php?id=3997784>, 28.04.2012.

http://ewolontariat.pl/oferty/lista/ogloszenia/spoleczenstwo_obywatelskie/ogloszenie/desc/0/, 28.12.2012.

<http://isip.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU20030960873>, 07.01.2011.

<http://prawo.lego.pl/prawo/ustawa-z-dnia-24-kwietnia-2003-r-o-dzialalnosci-pozytku-publicznego-i-o-wolontariacie/>, 28.04.2012.

http://www.mlodziez.org.pl/sites/mlodziez.org.pl/files/page/661/przewodnik_po_programie_2012_polski_28.03.2012.pdf, 28.04.2012.

<http://www.wolontariat.org.pl/strona.php?p=92>, 28.04.2012.

STRESZCZENIE

Jedną z form resocjalizacji jest praca społeczna. Aktywność na rzecz innych pozwala na ukształtowanie postaw prospołecznych, wzmacnia poczucie wartości, nadaje sens życiu. W ostatnich latach szczególnego znaczenia, w kontekście krystalizowania się społeczeństwa obywatelskiego, a więc samoaktywizującego się, nabiera praca wolontarystyczna. Obecna od dziesięcioleci w Polsce, współczesnego rozumienia nabrała w kontekście przemian społecznych po roku 1989 i realizowana jest najczęściej, ale nie wyłącznie, w trzecim sektorze. Dziś w większych miastach Polski tworzy się Regionalne Centra Wolontariatu, które zachęcają do aktywności na rzecz drugiego człowieka na wielu płaszczyznach. Wolontariat regulują ustawy i normy obyczajowe, które wyznaczają zakres i formę tego typu działalności.

Słowa kluczowe: wolontariat, resocjalizacja, organizacje pozarządowe

VOLUNTARY WORK—ITS DEFINITION, TYPES AND SOCIAL RE-ADOPTION

Summary

One of the forms of rehabilitation is social work. Activities for the benefit of other people not only allows for the formation of pro-social attitudes, but also enhances one's sense of worth and gives meaning to one's life. Of particular importance in the context of crystallization of civil society is voluntary work. Although widely applied in Poland for many years now, voluntary work has gained its contemporary meaning after 1989 and since then has been implemented mostly, but not exclusively, in the third sector. These days, the major Polish cities form Regional Volunteer Centers that encourage activities for other people on many levels. Voluntary work is regulated by law and moral standards, which define the range and forms of this type of activity.

Key words: voluntary, rehabilitation, non-government organizations